

T a n k a r
O M
K r i t i k e r .

A f h a n d l i n g
s o m m e d v i d t b e r ö m d a P h i l o s . F a c u l t e t e n s
t i l l s t ä n d
u n d e r i n s e e n d e a f

M A G . P E I R D A N I E L A M A D E U S A T T E R B O M

Professor i Ästhetiken och Vitterheten, Ridd. af K. N. O.

Ku af de Aderton i Svenska Akademien,

Ledamot af åtskilliga Lärda Samfund

för

Philosophiska Graden

utgifves

af

C A R L G U S T A F W I D M A R K

af Stockholms Nation. Reimer. Stip.

och offentligen försvaras
på Gustavianska Läsosalen d. 11 Maj 1842.
p. v. t. e. m.

9.

U P S A L A 1 8 4 2 .
Wahlström & Lästbom.

LOFL. SKRÄDDARE-EMMETET I STOCKHOLM

min afl. Faders fordne

M e d b r ö d e r

vörduadsfullt

af

C. G. WIDMARK,

(merändels) otvunget och angenämt skyddar sig ifrån omständighet till omständighet; flätar med en lätt hand större och mindre saker in i kedjan af sin berättelse; och sammansätter, likasom Naturen, detta underbara hela af sådana naturliga drag och ledamöter, som ingendera särskildt besvära läsarens fattegåfva. Detta är konsten af berättelsen; halfva konsten af intresset; och, efter min öfvertygelse, hela Homeri hemlighet. Om Virgilius, sjelfve den dråpelige Virgilius redan intresserar oss mindre, så är det kanske till en del af den orsak, att vi ofta i hans skrifsätt mera röja versmakaren än berättaren. Det är icke sjelfva händelsen, som alltid är hans hufvudsak: det är konsten att förtälja den ståteligen. Det latinska språkets rikhet och böjlighet gör detta fel, om jag annars vågar kalla det så, hos honom mindre förkasteligt. Han älskade prakt, och han hade guld att arbeta af. Men hos oss förhåller det sig något annorlunda. Denna omsorg för klangen och praktten af hvar särskild vers, så naturligen förenad med afsky för detaljen, så uppehållande vid ord och uttryck, så beständigt syftande åt höjden, så rädd för den lediga, omärkeligen framflytande, med ett ord, för den äkta berättande stilen, är, näst Machineriet, ett ibland de största hinder jag känner för den moderna hjeltedikten. I kraft af att vara dråpelig versmakare, upphör man nästan att vara god poet".

Sannerligen: hvad annat hade Thorild, hvad annat hans arfvingar, författarne ur den såkallade Nya Skolan, kunnat om detta ämne säga? Likaså riktigt, och likaså noga inträffande på mängden af läsare äfven i våra dagar, utlåter han sig i anledning af poemets enkla början:

”Få läsare lära gifvas, som icke förundra sig att finna sig så litet frapperade. Hvad? Ingen blixtrande sentens! ingen antithes! ingen djerf utflygt! knappast en enda stolt rad! Det är matt! säger man. Jag ämnar icke förtälja såsom en nyhet, att ingången af ett episkt poem efter konstens regler måste vara högst simpel. Men äfven denna simplicitet, vill man, skall behaga genom någon artighet, något vackert uttryck, någon stickande tanke. Och genom hvad för vackert uttryck, hvad för stickande tanke behagar då denna ingång: ”Jag sjunger om vapen och om mannen, som, efter ödets skickelse, flyktig ifrån Troja, först anlände till Italien” (o. s. v.)? Så begynner den romerske hjälteskalden sitt arbete, och det i en mycket lägre ton än den svenske; men man påstod ännu icke i det gamla Roms och i den goda smakens tid, att njuta allt nöje af en enda vers, och likasom förtjusas i sammandrag. Man sökte detta nöje i sjelfva interresset af händelsen; men hos oss vill man strax — frapperas, och, innan man hunnit öfver den tolfte stafvelsen, hänryckas”.

Lätt skulle man kunna tro, att författaren till dessa ord haft för ögonen hela den läsare-svärm, som ej

finner poesi annorstädes än i Tegnér's oupphörligt blänkannde, stickande, slående manér, der man — om man så finner beqvämast — kan stanna vid hvilken rad som helst och dervid "förtjusas i sammandrag"; ett maanér, hos denne skald naturligt, och af en för honom egendomlig fägring; men som är hvarken det enda, sannt poetiska, eller ett i allmänhet till efterlikning rådligt.

Ännu ett yttrande, sådant, att man snart kunde föreställa sig det vara Thorilds: "Handlingen af hjettedikten, hvars interesse icke består i en oafbruten keddja af allegoriska decorationer, utan i verkliga bragderr, hvilka igenom deras sanning och sammanhang fångsla läsarens uppmärksamhet — denna handling, är den icke af annan natur, än handlingen af en opera, som genmenligen uppfyllt sitt ändamål, när hon underhållit ögaat, uppfyllt örat och talat litet till hof-hjertat? . . . Konsten att upplifva naturen, att dikta utan osanning, är Poesiens äldsta och egentliga underverk; en konnst, hvori man, ännu i vår tid, aldrig lyckas, utan att upplifvas af en *divinior aura*".

Gerna ville vi öka dessa meddelanden ur Leopolds ungdomsskrift med ett par utdrag till, tagna dels ur inledningen, dels från slutbladen, angående det sätt, hvarpå goda författare böra granskas, och den nytta, som en ädlare smak skördar af sådana granskningar. Men nödigt afseende på utrymme förbjuder oss det. Tilläggom endast, att han finner det nyss-

nämnda sättet maktpåliggande ”i synnerhet hos en nation, hvars natur det icke synes vara att lätteligen hänryckas, och som, — af tvenne nästan oöfvervinnerliga svårigheter, — ändå lättare begriper ett fel, än känner en skönhet”. Ett omdöme, hvars sanning, tyvärr, ej kan nekas; om ej i följd af en illusion genom de ”med tröghet omvexlande hetsigheter”, som (enligt Ehrensvärds bekanta definition) utgöra Svenskheten. Det sammanhänger äfven med ett annat, som står att läsa i en af Leopolds sednare skrifter *), och som i sjelfva verket är ett corollarium af Ehrensvärds: ”I vårt land dömmes allting merändels blott efter ensidiga väckelser, eller gör man sig ej ens mödan att hafva ett omdöme. Så att hos oss, hvem som uttänker eller utför något, vanligen måste hålla till godo, att antingen hafva passionen till domare, eller att knappast finna någon”. Det ena är en högljudd proscription; det andra en tyst **).

Såsom ett bevis, att Leopold ännu år 1785 var en person, som af den rättrognaste och correctaste Smaken misstänktes för revolutionära tänkesätt, må anföras, att Regnér i sin ”Svenska Parnass” fann sig böra mot honom taga Gyllenborg i försvar; och dervid sade honom vara ”en qvick, men stundom förha-

*) ”Bref i anledning af Acerbis Resa”. (B. V af de Saml. Skrifterna).

***) *Expertus novinus!* — För den ”tysta proscriptionen” synes vårt sednaste arbete (”Svenska Siare och Skalder”) vara utkoradt.

staid granskare, som visat en art köld för stil och harrmoni", desto farligare, som "vår vitterhet synes varra i en crisis, genom vissa villbjernors smittande utdunstningar". Man ser, att Leopold sjelf då ansågs för hvad man i våra dagar kallat en Phosphorist; och billigt må vi här utropa med Sondén, i hans förbättrade upplaga af Hammarsköld: "man måste bekänna, att intet nytt sker under solen"!

Nära oss ligger nu mellertid frestelsen, att i vår inbillning utmåla den tidiga och herrliga utveckling, hvars möjlighet var för svenska vitterheten gifven just vid den tidpunkten, och otvifvelaktigt hade till verkligthet öfvergått, om — å ena sidan — den få år deretter inträffade förändringen i Kellgrens skaplygne kunnat inträffa några år förr, och — å andra sidan — dett vänliga förhållandet mellan Leopold och Thorild kunnat fortfara. Men dertill voro deras innersta naturer för mycket skiljaktiga. Och detta visade sig redan året derpå (1786); sedan Leopold, presenterad för Gustaf III, blifvit denne monarks gunstling, och inväld i den af honom nyss stiftade Svenska Akademien. Dett anlag, som från början låg hos Leopold till verldsmann, hofman, förnäm, erhöill nu skyndsamt öfvervigtet; och i samband dermed steg likaledes till öfvermakt en i hans väsende lika ursprunglig benägenhet för den fransyska form, hvari skaldekunst och all vitterhet älskades och idkades af den sällskapskrets, som hadde Konungen sjelf till medelpunkt. Äfven Thorild

ville Gustaf III, fastän ogillande den (i monarkens tycke) nog obändiga naturalismen både af hans dikt-lära och statslära, likväl, af opartisk aktning för hans snille, närma till sig, och omfatta med vedermälen af ynnest. Men denne, oaktadt sin verkliga och varma tillgifvenhet för sin "glada ungdoms Konung" (såsom han sedermera, i ett skaldebref af år 1806, kallade honom), sköt dem ifrån sig i en ynglingstrotsig sjelfständighetskänsla, och bibehöll oförändradt sin litterära ställning af opponent och reformator. Af dessa omständigheter, sammanlagda, hvad annat måste följa, än att klyftan mellan honom och Leopold snart vid-gades till ett för alltid åtskiljande svalg? eller att det band, som förenat dem, äntligen helt och hållet sönderbrast? Leopolds Inträdes-Tal i Svenska Akademien — onekligen det redbaraste och tankerikaste af alla de äldsta inträdestalen i detta samfund — innehåller allredan en polemisk målning på "utsväfvande snillen", hvilken omisskännligt syftar på Thorild: men den är här ännu en halft beslöjad, och halft berömmande. Der erkännes t. ex. att sådana författare kunna äga "nästan alla egenskaper af snille, utom den att styra och bruka det"; att "deras stil saknar ej glans, kraft och träffande drag"; att "de uppsvinga sig någongång verkligen på eldsvingar", o. s. v. Också rigtade Thorild, ännu år 1792, sin ryktbara skrift "Kritik öf-ver Kritiker, med utkast till en Lagstiftning i Snilletts värld", så hufvudsakligt mot Kellgren,

att han der föga vidrör Leopold, eller med en viss skonsamhet. Leopold fann sig likväl vidrörd närgångnare, än han borde fördraga; och beslöt nu, att mot Thorild uppträda offentligen och rakt, såsom Kellgrens och hela den akademiska vitterhetens förfäktare. Han gjorde det med flera stridskrifter; bland hvilka den utförligaste heter: "Den nya Lagstiftningen i Snilletts Verld något litet i fråga satt, eller Anmärkningar vid skriften: Kritik öfver Kritiker.". I dem, äfvensom i sednare från samma hand härrörande uppsatser, kan man ej undgå att skönja ett slags *entétement* i vissa föreställningar och öfvertygelser, dem han i sin ungdom var hardt nära att öfvergifva; en viss hopdragnung af synkrets, och liksom förhårdning i grundsatser, dem han, på sina sista dagar, fåfängt sträfvade att på ett sätt, hvarigenom han icke blefve dem otrogen, förlika med den europeiska vitterhetens mellertid förvandlade ställning. Det är just denna sträfvan, denna med sig sjelf kämpande och sig återigen bekräftande förstockning, som gör märkvärdigheten af hans redan omnämnda afhandling om Smaken; nämligen i dess sammanhang med de tillagda nya, med hvilka den utgör ett gemensamt helt. Dessa nya handla: "om Diktens bruk i Poesien; om den Fransyska Tragedien"; samt "om den äldre Svenska Vitterheten och dess förhållande till den Fransyska". Det är i alla dessa rörande att se, huru han, i långt framskriden ålder-

dom, uppbjuder all sin skarpsinnighet, qvickhet och skrifkonst, med större ansträngningar än någonsin, för att fylla sin teori och kritik med en positivare halt, utan att ombyta ståndpunkt; och de yngre litteratörer, mot hvilka dessa afhandlingar vända sig i ett ganska förörnat lynne, (ursäktligt genom de tidsförhållanden under hvilka de skrefvos), erkänna lika gerna, som upprigtigt, att de äro lärorika i flerfaldig hänsyn. Egentligen röja alla hans uppsatser i dylika ämnen följderna deraf. att han ägde mycket förstånd, mycken qvickhet och i hög grad det slags snille, som lämpligast betecknas med det fransyska ordet *esprit*; men att dessa egenskaper så enväldigt beherrskade det med dem förenade — och ingalunda vanliga — måttet af både poetisk fantasi och philosophisk tankförmåga, att detta aldrig fick komma till någon fullt fri utveckling. De skrifter, der han framträder såsom theoretisk och kritisk konstlärare, uppenbara derföre i allmänhet ett ypperligt analytiskt hafvud, men ett (nästan) medelmåttigt syntetiskt; en esomoftast makalös detalj-blick, lika skarpt som qvickt träffande; en synpunkt, ofta tillräcklig för saker sedda i smått, men sällan för saker sedda i stort; ett öga, som snarare häftade sig vid det particulära i deras utansida och derifrån slöt till deras central-betydelse. än omedelbart inträngde till denna och dermed till den enda uppfattning af det hela, ur hvilken dess smärre delar och förhållanden kunna bedömmas med annat än half sanning. Här af

kan man förklara, hvarföre han, — såsom det synes, — aldrig fattade beskaffenheten och syftningen af den förändring, som timade i Kellgrens inre, kort före dennes bortgång. Ja, han synes knappt hafva afvetat eller förmärkt en sådan förändrings tillvarelse; — så vida man ej skall dithän räkna det ogillande, hvarmed han i sin afhandling "om Spökrädslan" beklagar, att Kellgren hade, i spökballeden "Fredriks Vålnad", lånat äfven sitt snille till vidskepelsens understöd.

Lätt kan man, från det nu anförda, föreställa sig hurudanheten af hans strid mot Thorild. Jemväl här säger han, i en glänsande och uddig skrifart, en mängd enstaka reflexioner och anmärkningar, hvilkas riktighet villigt må medgifvas. Men han missförstår det egentliga, det hela, det stora af stridsfrågan; samt alltså, i följd deraf, Thorilds hela syftning och framställning. Af denna gifver han oss en alldeles förvrängd spegelbild; ofta med ett sken af mindre ärlighet; så att många uttydningar och citater här förekomma, som synas gjorda utan all annan grund, än uppsåtet att roa sig på motståndarens bekostnad, genom att låta honom framstå i hvarje möjlig löjlighet af vidunderligt skryt och osammanhang. Man får dock visserligen ej antaga, att sjelfva missförståendet öfverhufvud var ett rentaf uppsåtligt. Det är, tvärtom, blott ett nytt bevis på den förbländning, som i dylika fejder så ofta uppkommer, samt mer och mer stegras, just genom strid-bettan och partisinet: så att man slutligen med-

vetslöst bringas derhän, att hos motparten se allt hvad man vill se, i ren öfvertygelse, att dessa drömsyner äro verkligheter. Endast på det sättet kan t. ex. begripas, huru Leopold kunde finna ett prof af Thorilds påstådda sjelfmotsägelser deri, att denne, med all sin nitälskan för Poesi, ändock på ett ställe i sin "Kritik öfver Kritiker" frågar: "Gifves något större lappri under solen, än att göra vers?" — då likväl Leopold sjelf, ej många år förut, hade i sin kritik öfver Gyllenborg uppdragit en ganska bestämd skillnad mellan poet och versmakare. Äfvenså, huru han kunde deri finna ett prof af Thorilds oförskämhet, eller af det oförsynta i dennes utfall mot Kellgren, att på det i Kellgrens mun lagda spörsmålet: "Men skall man ej tukta, gissla, härja, utrota det Dåliga"? svaras: "Min Herre, Gud skydde er egen varelse"! — hvarvid man, i stället för att här (med Leopold) afbryta citaten, blott behöfver läsa de nästföljande raderna, för att komma under fund med Thorilds verkliga och lika vackra, som personligt oförgrifliga, mening *). Vi hafva anført två exempel: det vore

*) Thorild fortfar nämligen: "När ni säger det Dåliga, så menar ni Svagheten; denna är ofta älskvärd, alltid oskyldig; och — jag talar nu till er själ — skulle det ej vara nog till att förlåta, ja till att hålla af svagheten, att den ger en så ljuf känsla af egen höghet? Ack, hvad vore denna, utan svagheten och de svaga? Men bedrag er ej i er tamerlaniska hetta. Svagheten, M. II., stiger ofta upp till de största behag — men är ändå svaghet, i hänscende till en högre styrka.

lätt, att öka dem till hundradetal. Hela Recensio-
nen i *) öfver Thorilds skrift "om Efterhärming" är,
från begynnelsen till slutet, ett dylikt. Likväl bör
medgifvas af enhvar, som vill vara fullt opartisk i be-
dömmandet af denna strid, att någon del af missför-
ståndet ledde sitt upphof från en omständighet, hvori
Leopold hade mera rätt än Thorild, eller åtminstone
en större skytt af det rätta. Det var i afscende på
begreppet om konst: ett begrepp, som i Thorilds
ästhetik nästan felades, eller af honom alltför ofta
förblandades med konstleri. Naturen, eller allt hvad
i SSKönhet och Poesi är naturlif och naturmakt,
var för honom det högsta. Leopold misstog sig ej
deri, att Thorild dref denna Naturalism för långt. Fe-
let: var blott, att hans eget konstbegrepp låg nog myc-
kett på ytan. — I Leopolds stridssätt voro föröfrigt
två drag, som gjorde Thorild särdeles uppbragt: det
ena var hans ständiga påminnande om sitt umgänge i
förnäma sällskapskretsar; det andra, hans lika ständiga

Ser ni väl då, hvad förödelse ni stiftar? Och jag frågar: hvil-
kenn, hvilken Gud håller sin sköld öfver ert egna hufvud? —
Den brinnande lust att tukta och föröda det Dåliga, d. ä.
det Svagare — är, då ni besinnar, att det Dåliga, det Sva-
garre uppstiger ända till Guds egen thron, att Cherubim och
Seraphim icke äro rene, att den Högste alla verldars Criticus
kunne gerna dömma dem till skorrare i sång och fånar i
sniille, är, säger jag, en ursinnighet. De stora sinnens art
är, att ljunga endast mot våldet, pröfva sin styrka endast
möt den starka, men le mot de svaga, i skyddande gudomlig
mildhet".

*) Aftryckt i sjette bandet af Leopolds Samlade Skrifter.

affecterande att behandla Thorild såsom en oerfaren, knappt öfver gossåldern hunnen yngling; då de likväl voro så pass jemnåriga, att Leopolds hela ålders-företräde bestod i — tre år. (Leopold var nämligen född d. 2 April 1756; Thorild — enligt uppgift af hans måg, Prof. Florello i Greifswald — d. 5 Mars 1759).

Genom Leopold erhöill Stockholms Posten en — dock vänskaplig — medtällare, i den sammalunda på sin tid högtberömda "Extra Posten", som började just under striden mot Thorild. Denna hufvudsakligt af Leopold utgifna tidning råkade hos Hertigen Regenten ådraga sig en onåd, till hvars utbrott en artikel om Luther gaf förevändning; och i anledning deraf upphörde den, icke långt efter Kellgrens fränfalle. Andan i Extra Postens vittra granskningar är ungefär densamma, som i den Kellgrenska Postens; dock tycker man sig här, åtminstone å den litterär-historiska sidan, förmärka en något mera framskriden ästhetisk utbildning. Sedermera deltog han i den ännu berömdare tidskriften "Läsning i Blandade Ämnen", utgifven af Adlersparre, med bidrag från Sveriges dåvarande förnämsta skaldar och litteratörer. För den låg till grund tanken af en periodisk skrift, som, på engång populär och grundlig, skulle omfatta alla nationens verkliga intressen, och bland dem inrymma en tillbörlig plats åt dess vitterhet. Denna tanke förtjenar all aktning; och den blef, i förhållande till den tidens ställning, onekligen bättre utförd, än något af

de sednare försöken att uppnå ett likartadt syftemål. Någoting, som motsvarar den, äga vi, tyvärr, i vår nuvarande litteratur alls icke. Äfven under de sednaste åren af sin lefnad medverkade Leopold nitiskt till upprätthållandet af den sångare- och granskare-skola, hvilken han tillhörde; och lät med sådan afsigt införa åtskilliga uppsatser af en ömsom allvarsamt, ömsom skämtsamt polemisk rigtning, än i den väl till namnet fortfarande, men till kraften och gagnet åldrade *Stockholms Posten*, än i den af Wallmark utgifna "*Journal för Litteraturen och Theateren*", som vid dess sida framträdde såsom en ungdomligare bundsförvandt.

Det kan icke nekas, att i allmänhet kom Leopolds vitterhets- och konstlära aldrig öfver den didaktiska syftningspunkt, hvilken han angaf såsom sin i och med detsamma, som han uppställde ett "förädlande sinnesnöje" såsom "vitterhetens och allt konstyrkes ändamål"; och af hvilken han vidare gaf den utredning, att "den goda smaken, tagen i sitt högsta begrepp, är konsteffektens fullkomlighet i förening med sinnesvärdet", samt att dervid sinnesvärdet uppkommer genom att fästa lika mycket afseende på förnufts-odlingen och sede-odlingen, som konsteffekten bör fästa på den förmåga att behaga sinnligheten, hvarmed konst-odlingen egentligen befattar sig. Af de föremål, som omedelbart tillhöra konst-odlingen såsom sådan, nämner han, i förra upplagan af sin afhandling om "Smak", blott två: Stil och

Plan: i den nya, omarbetade, har han, med stort skäl, framför dessa båda insatt Slag, såsom det första. I allt detta, äfvensom i föreskrifterna om Stilens "val, enhet, renhet, aga eller tukt", samt om Planens "omfattlighet, klarhet, sammanställning", finnes mycket, som är riktigt och för alla tider allmängiltigt, blandadt med hvarjehanda, som är skeft, falskt eller åtminstone blott halvesant. Men — äfven deruti förblef han alltigenom sig lik, att i hans behandling af vittra ämnen, från den första till den sista, möta oss understundom strålande blickar af en vida djupare insigt, som då helt oförmodligt bryter fram och gör sig gällande. Sådan är t. ex. i de "Anmärkningar", med hvilka han beledsagat sitt "Inträdes-Tal i Svenska Akademien", hans verkligen skarpa diatrib mot sina flesta samtidas uteslutande fransyskhet i smak, manér, språkbehandling. Bland annat yttrar han här, i hänsyn till det fransyska begreppet om stilens värdighet, dessa ypperliga ord: "Ingen nation har, det är sant, sträckt graunlagenheten i detta afseende så långt, som den fransyska. Men undvikandet af ett fel leder ofta till ett motsatt större. Med den omsorg kan man undfly uttryckets påstådda oädelhet, att man gör hälften af sitt språk obrukbart för den ädlare skrifarten, och att man till större delen utesluter derifrån både denna träffande egentlighet, som ofta så lyckligt bestämmer tankens föremål, och dessa sinnligt målande drag, som alltid

tala med så stort behag till inbillningen. . . . Sjelfva Corneilles, Racines och Boileaus språk äger ej för den egentliga poetiska stilen, d. v. s. den sinnligt målande, de fördelar som Homers, Theokrits och Virgili, eller ens som Popes, Miltons, Ariosts. . . . Derigenom, att i detta språk så mycket fått ett anseende af låghet, har den fransyska skaldekonsten fått en viss abstract enformighet, en viss tomhet på sinnligt innehåll, en viss brist på färgor och skapelser, som inskränker den inom kretsen af allmänna uttryck och rhetoriska former” o. s. v. — Äfven detta skulle Thorild ej ha kunnat annorlunda yttra! — En annan dylik strålblick, ännu djupare, framglänsar på ett öfverraskande vis i en eljest nog lösligt skrifven och för flera lyten tadelvärd uppsats, som ur ”Läsning i Blandade Ämnen”, der den hette ”Svenska Vitterhetens Historia” och utgjorde begynnelsen till en sådan, blifvit inflyttad i samlingen af hans Skrifter under titel: ”Dalin”. Man har af Dalin en Komedi, ”Den Afundsjuke”; hvars ämne är en gammal narr, som af sin afund mot annat folks lycka och företräden omsider bringas ända derhän, att han, för att tillintetgöra en afundad persons framgångar, låter sig mörbultas af sin till trollman förklädda betjent Nisse, sedan man inbillat honom att detta stryk verkar till det ändamålet såsom ett trolleri, — hvars biträde kan för intet annat villkor erhållas, än att mottaga ett visst antal käppslängar för hvarje sär-

skild lycka, som den andre skall mista. I anledning af detta skådespel, hvilket här rättvist berömmes för sin förtjenst och komiska kraft, så i karaktersteckningen som i samtalet och situationerna, utlåter sig Leopold om Poesiens komiska element, och särskildt om den till Komedierna hörande arten af uppfinning och framställning, på ett sätt, som ännu i våra dagar är (fullt ut) lika träffande och behjertansvärdt. "Man förebrår", säger han, "denna pjäs tre saker: 1:o, orimligheten att tro på trollmannens förmåga och strykets verkan till ett sådant ändamål; 2:o lågheten af uppfinningen och af sjelfva utförandet på theatern, som vill synas en grofhet i sederna; 3:o Nisses role, som gör och säger ingenting annat, än en stor hop toklustiga dumheter. Jag törs ej påstå, att man har alldeles orätt i dessa omdömen. Men mig förekommer, som Holberg och sjelfve Moliere skulle inför lika stränga domare förlora någon del af deras berömda värde. Måste man ej äfven hos dem, för effektens skull, ofta halka öfver troligheten, ofta tillåta en liten öfverdrifning, ofta tåla andra seder än det finare umgängets, ofta hålla till godo att skratta med den lägre myckenheten? Också spelas nästan ej mer dessa pjäser, svarar man. Riktigt. Men har samhället och skådeplatsen förlorat eller vunnit dervid? Våra tjutande dramer, våra så kallade komiska operetter, våra småroliga hvardagshändelser, lämpade för theatern, utan karakterer och utan sedligt ändamål, —